

**Голові разової спеціалізованої вченої
ради ДФ 20.051.107 Прикарпатського
національного університету імені Василя
Стефаника доктору педагогічних наук,
професору Білавич Галині Василівні
(76018, м. Івано-Франківськ, вул.Шевченка,57)**

РЕЦЕНЗІЯ

докторки педагогічних наук, професорки **Лаппо Віолетти Валеріївни** на дисертаційну роботу **Завулічної Інни Ігорівни** на тему **«Благодійні фонди України в системі підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності (90-ті рр. ХХ – перша чверть ХХІ ст.)»**, на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», 01 – «Освіта / Педагогіка»

Утвердження оновленої парадигми і змісту фахової підготовки майбутніх педагогів зумовлено тим, що вища освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості. В означеному контексті на особливу увагу заслуговує досвід оптимізації добродійності, позаяк саме в осередку вищої школи відбувається формування майбутнього фахівця з усталеною системою соціально значущих духовних цінностей. Відтак актуальності набуває дослідження місця і ролі благодійних фондів у системі підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності.

У дисертаційному дослідженні авторка поставила собі за мету проаналізувати внесок благодійних фондів України в систему підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності в період 90-х років ХХ – першої чверті ХХІ ст. задля творчого використання історико-педагогічного

досвіду за умов сучасних викликів. Досягнення поставленої мети базується на виявленні ступеня розробленості проблеми у теоретико-практичній площині, визначенні провідних завдань і шляхів їх реалізації в системі сучасної вищої освіти.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що вперше: здійснено цілісний ретроспективний аналіз функціонування благодійних фондів України в системі підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності в 90-ті рр. ХХ – першій чверті ХХІ ст.; розроблено періодизацію розвитку благодійних фондів в Україні; проаналізовано особливості добродійної діяльності благодійних фондів України в 90-х рр. ХХ ст. – першій чверті ХХІ ст. як чинник впливу на галузі освіти, медицини, соціальну сферу; досліджено організаційно-дидактичні засади підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності в Україні в 90-ті рр. ХХ – першій чверті ХХІ ст.; визначено перспективи залучення благодійних фондів України до підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності на сучасному етапі.

У дисертаційній роботі уточнено наукові уявлення про поняттєво-категорійний апарат з проблеми діяльності благодійних фондів України в системі підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності (категорії «благодійність», «благодійна діяльність», «благодійний фонд», «волонтерство», «добродійність», «добродійна діяльність»). Набули подальшого розвитку суспільно-політичні; економічні; соціальні; культурно-освітні чинники розвитку благодійних фондів України (90-ті рр. ХХ – перша чверть ХХІ ст.).

Практичне значення здобутих результатів полягає в проектуванні та впровадженні елективного курсу «Система підготовки майбутнього педагога до добродійної діяльності в Україні: теорія і практика»; розробці сайту «Добродійність» для надання доступу до інформативного та практичного контенту про благодійність та добродійну діяльність в Україні; розробці тренінгу «Цифровізація благодійних фондів»; наданні рекомендацій з

посилення ролі благодійних фондів щодо вдосконалення системи підготовки майбутнього педагога до добровільної діяльності в Україні.

Результати наукового дослідження та елективний курс можуть використовуватися: науково-педагогічними працівниками в процесі викладання дисциплін «Вступ до спеціальності», «Історія педагогіки», «Соціальна педагогіка», «Історія соціальної роботи» та ін., здійснення наукових досліджень, підготовки підручників і навчальних посібників для ЗВО; розробки навчальних планів, програм та посібників; науковцями, викладачами ЗВО, аспірантами, студентами, психологами, фахівцями із соціальної роботи, соціальними педагогами, педагогами-організаторами, учителями-практиками в професійній діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується застосуванням методології адекватної меті і завданням, специфіці об'єкта і предмета дослідження; застосуванням необхідного комплексу методів дослідження, відповідною і достатньою джерельною базою.

Сформована автором джерельна база відзначається різноманітністю і структурною повнотою. Вона налічує 511 найменувань, що слугує безперечним доказом інформативності представленої роботи. Посилання на них здійснено з дотриманням нормативних вимог.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, кожний з яких характеризується певним внеском у розвиток педагогічної, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Дослідницею чітко й послідовно обґрунтовано актуальність обраної теми і ступінь її розробленості, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання наукового дослідження, методологію й методи дослідження, представлена його наукова новизна та практичну значущість, наведено дані про апробацію й упровадження результатів дослідження, публікації автора.

Шляхом аналізу законодавчих та нормативних актів; матеріалів вітчизняних і зарубіжних науково-педагогічних періодичних видань

(«Народна освіта», «Шлях освіти», «Педагогіка. Соціальна робота», та ін.); інтерпретаційних джерел (монографії, дисертації, автореферати дисертацій, праці українських і зарубіжних учених; статистичні звіти, довідкова література) та інтернет-ресурсів, авторці вдалося поглиблено й усебічно розкрити роль благодійних фондів у системі підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності в Україні за досліджуваного періоду.

Беззаперечним здобутком дослідниці є обґрунтований висновок про те, що з 90-рр. ХХ ст. благодійні фонди в Україні пройшли шлях від початкових ініціатив до потужних, професійно організованих структур, здатних ефективно розв'язувати соціальні проблеми та сприяти розвитку громадянського суспільства. Вони стали важливими гравцями у сфері соціальної підтримки, охорони здоров'я, освіти та інших важливих галузях.

Авторка вдало виокремлює особливість розвитку інституту благодійництва в Україні, як тяглість і спадкоємність традицій добродійності (прикладом слугують діяльність УПТ «Рідна школа», «Молода Україна», «Просвіта» та ін., які наприкінці 80 – на початку 90-х рр. ХХ ст. відновили свою діяльність, складником якої стала благодійницька праця, зокрема й у сфері освіти). Визначено місце і роль Галичини як регіону України в історичному розвитку благодійництва в нашій державі.

Завдяки поглибленому вивченню джерельної бази дисертанткою з'ясовано, що у сфері освіти, медицини, соціальній галузі благодійні фонди покликані надавати низку добродійних послуг:

консультативно-інформаційна підтримка, модернізація освіти, створення умов для формування цифрових компетентностей, стипендіальна та грантова підтримка обдарованої молоді; професійний розвиток та підготовка вчителів, розроблення грантів, освітніх програм для навчальних закладів та ін. (освітні благодійні фонди: «Повір у себе», «Фонд допомоги розвитку освіти та навчання», Українська освітня фундація, Український культурний фонд, Благодійна школа «Розумне майбутнє» та ін.);

– забезпечення доступу до медичних послуг для осіб з низьким доходом, підтримка медичних досліджень та розвиток нових методів лікування, ініціювання та підтримка програм профілактики захворювань з-посеред населення, фінансова допомога хворим на різні недуги; забезпечення медичної, психологічної, соціальної допомоги дітям і дорослим; організація навчальних програм персоналу і волонтерів з опіки і догляду за важкохворими; сприяння впровадженню інноваційних технологій в українській медицині та ін. (медичні благодійні фонди: «Мати Тереза», «Україна 3000», «Крона», «Серце до серця», «Дитячий світ», «Мрію жити» та ін.);

– захист та підтримка вразливих груп населення (людей з обмеженими можливостями, малозабезпечених сімей та ін.); надання соціальних послуг, що впливають на соціальне благополуччя суспільства; соціально-просвітницька доброчинна діяльність з дітьми та батьками; організація навчання спеціалістів, які працюють з дітьми та сім'ями в громадах, волонтерська допомога та ін. (соціальні благодійні фонди: Товариство Червоного Хреста України, Український фонд «Благополуччя дітей», «Карітас України» та ін.).

Дослідниця окреслює організаційно-дидактичні засади підготовки майбутніх педагогів до доброчинної діяльності в Україні в 90-х рр. ХХ ст. – першій чверті ХХІ ст.: активна участь благодійних фондів у формуванні мережі закладів освіти (ЗДО, ЗЗСО, ЗПТО, ЗВО); наповнення змісту професійної підготовки освітнім компонентом – підготовка майбутнього педагога до доброчинної діяльності у ЗВО: виховний потенціал благодійних фондів у системі підготовки майбутніх педагогів до доброчинної діяльності в Україні.

В результаті аналізу навчальних планів першого (бакалаврського), другого (магістерського) і третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти різних спеціальностей Завулічна І.І. дійшла висновку про відсутність професійно орієнтованої дисципліни, яка покликана готувати студентів та

аспірантів до добродійної діяльності в Україні. Відтак констатувала необхідність розробки та впровадження окремого освітнього компоненту.

На особливу увагу заслуговує розроблений авторкою елективний курс «Система підготовки майбутнього педагога до добродійної діяльності в Україні: теорія і практика» (3 кредити, з них 12 год. лекцій, 18 год. практичних занять, 60 год. самостійної роботи) для студентів 2 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»).

Педагогічний хист і майстерність дисертантки засвідчує запропонована методика вивчення курсу, яка передбачає використання різних форм проведення занять: традиційні (вступна, тематична, підсумкова) та нетрадиційні (бінарна, лекція-візуалізація, лекція-бесіда) форми лекційних занять і традиційні (семінар-бесіда, семінар-конференція, семінар-дискусія) та нетрадиційні (квест, мінідослідження, бізнес-проект, бінарне і проектне заняття) форми семінарських занять, які реалізували змістовий і методичний компоненти підготовки майбутніх педагогів до добродійної діяльності у ЗВО.

Загальні висновки в цілому адекватно відображають зміст виконаного дослідження. Зауважимо, що інформація розміщена у додатках вдало і доречно доповнює основний зміст дисертаційної роботи.

Висновки і рекомендації одержані в результаті наукового дослідження вповні відображено в наукових публікаціях за темою дисертації.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено в 23 наукових працях: 7 статтях у наукових фахових виданнях України (з них 1 стаття в співавторстві), 1 статті в колективній монографії, 15 працях у збірниках матеріалів наукових конференцій.

За результатами перевірки дисертаційної роботи та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фабрикацій та фальсифікації. Авторка використовує покликання на власні наукові публікації, дослідження інших науковців, нормативні документи та інші

джерела. Порушення академічної доброчесності у дисертації відсутні. Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, відзначимо окремі дискусійні положення та висловимо деякі зауваження й побажання до змісту роботи:

1. В процесі висвітлення проблеми взаємодії благодійних фондів із закладами вищої освіти не приділено належної уваги позааудиторній діяльності майбутніх педагогів спрямованої на виховання доброчесності.

2. Назву елективного курсу варто було б сформулювати компактніше.

3. Робота ще більше виграла б, якби авторка докладніше зупинилась на різновидах самостійної роботи студентів в процесі вивчення елективного курсу.

4. Зміст третього розділу дисертаційної роботи доречно було б завершити узагальненням відображеного у розділі матеріалу.

Однак висловлені зауваження суттєво не впливають на загальний високий науковий рівень дисертаційної роботи І.І. Завулічної.

Дисертацію викладено українською мовою. Аналіз структури та змісту дисертації засвідчує, що дисертаційне дослідження є цілісним, характеризується чіткістю викладу матеріалу та логічною послідовністю. Ілюстративний матеріал структуровано в 3 таблицях та 2 рисунках, що полегшує сприйняття змісту матеріалу (зокрема, представленого на с. 70–73) у змісті дисертаційної роботи.

Зміст дисертаційної роботи відповідає предметній області спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Дисертація «Благодійні фонди України в системі підготовки майбутніх педагогів до доброчесної діяльності (90-ті рр. ХХ – перша чверть ХХІ ст.)» характеризується достатнім рівнем здійснення теоретичного аналізу і методичних рекомендацій. Враховуючи актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхню практичну значущість, відповідність поданої роботи вимогам нормативних документів, вважаємо, що дисертаційне дослідження Завулічної Інни Ігорівни є самостійним, обґрунтованим, завершеним науковим дослідженням, в якому на належному рівні

узагальнено результати наукового пошуку, що відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р №44 (зі змінами), її авторка, Завулічна Інна Ігорівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», 01 – «Освіта / Педагогіка».

Рецензент

докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри педагогіки і психології
Коломийського навчально-наукового інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Віолетта ЛАППО